

Politični pregled.

svoje veliko navdušenje za nemštvo. Kako pristransko se je postopalo, pokazal je dobro nastopni slučaj. V neki občini so našli le enega samega Čeha. Ali kaj se prigodi? Kmalu potem pride na deželni šolski svet prošnja od čeških starišev za češko šolo, v kateri je bilo navedeno že 40 čeških otrok. Šola se je osnovala in danes vanjo zahaja že 300 otrok. Nemci so tudi za razdelitev okrajev začeli silno veliko agitacijo. Podkupovali so občine, da se izrekó za priklopljenje nemškemu okraju. V enem samem okraju so za take agitacije izdali 2000, drugi celo trdijo, da celo 8000 gld. Da po tistih agitacijah uradna poizvedovanja ne morejo biti zanesljiva podlaga razdelitvi okrajev, je naravno.

Dotična komisija pri nadsodišči je takoj vstela v nemški okraj vsako občino, ki se je za to izrekla. Nič ni več poizvedovala, je li res dotična občina nemška ali ne. Ko se je pa nekaj polnemških občin izreklo, da hočejo ostati pri čeških okrajih, ker s Čehi lahko v miru žive, je pa komisija takoj zaukazala nove preiskave. Da pri tistih razmerah Čehi ne morejo biti več navdušeni za spravo, je naravno, saj se je ž njo le hotela narodno enakopravnost narediti iluzorična. Popolnoma pravilno je, da Čehi sedaj zahtevajo, da se poprej narodna enakopravnost izvede, potem še le pride sprava na vrsto. To je čisto pravično, saj je ustava mnogo starejša in je že davno veljaven zakon, v tem ko so dunajske punktacije le še samo dogovori mej strankami. Če vlada ne skrbi za vresničenje narodne enakopravnosti, se tudi Čehom zameriti ne more, če ne pritrdijo spravi.

Ko so se na Dunaji sklepale znane punktacije, se je mislilo, da se s tem hoče narediti le začetek spravi vseh avstrijskih narodnostij. Pričakovati je bilo, da pridejo za Češko, Moravska, Šlezija, Koroška, Štajerska in Primorska na vrsto. Toda dosedaj še vlada pa tudi Nemci niso storili nobenega koraka, da bi v teh deželah napravili spravo. Ko bi bili vlada in Nemci v omenjenih deželah začeli resno pripravljati spravo, bi bili Čehi na Češkem tudi imeli v spravo več zaupanja in spravno delo bi ne bilo obtičalo. Ker se pa v teh deželah Slovani morajo še sedaj, ko še sprava na Češkem ni dognana in vlada za svoje namene potrebuje čeških glasov, boriti za vsako slovansko šolo, se pač ne more od Čehov zahtevati, da bi na Češkem v vsem prijenjali vladi in Nemcem. Saj je jasno, da bi se stanje Slovanov v Šleziji in na Moravskem le shujšalo, ko bi se na Češkem Čehi in Nemci pobotali. Slovani moramo torej le veseli biti, da so Čehi se uprli za sedaj daljnemu izvršenju dunajskih punktacij. Krivda, da se sprava ni dognala zadeva pač v prvi vrsti le Nemce in vlado, ker njim ni bilo za spravo, temveč le za nemško gospodstvo. Če pa Nemci in vlada pokažejo enkrat zares dobro voljo za pošteno spravo in to ne le na Češkem, temveč v vsej avstrijski državi, ne dvomimo, da se bodo na Češkem našli slovanski možje, ki jim bodo podali roko k skupnemu delovanju, da se doseže veliki smoter. Podlaga taki spravi pa more biti le popolna narodna enakopravnost.

Deželni zbori mirno nadaljujejo svoje delo. Posebno burnih debat letos ni veliko. Šolski odsek gorenje-avstrijskega deželnega zbora se posvetuje o premembi zakona o šolskem nadzorstvu. Konservativci želé, da se pomnoži število zastopnikov deželnega odbora v deželnem šolskem svetu z dveh na tri, ravno tako tudi število zastopnikov cerkve. Število deželnih šolskih nadzornikov, ki imajo glas v deželnem šolskem svetu, naj se omeji na dva, od katerih mora eden biti veroučitelj. Če bi se ta predlog vzprjel, bi bila tretjina članov deželnega šolskega sveta duhovskega stanu in konservativcem bi bila zagotovljena večina v deželnem šolskem svetu, dokler jo imajo v deželnem zboru. — V dolnje-avstrijskem deželnem zboru je bila precej burna razprava o podpori nemškemu schulvereinu. Protisemitje so ugovarjali tej podpori, ker je to društvo židovsko. Seveda liberalna večina je vzlic vsem ugovorom dovolila podporo. — Tržaški deželni zbor je sklenil resolucijo, da naj se osnuje vseučilišče ali pa pravna akademija v Trstu in se olajša priznanje diploma, ki ga kdo dobi na italijanskih vseučiliščih. Poslednja zahteva malo diši po iredentovstvu.

Češkonemška sprava. — Namestnik bode te dni v spravnem odseku češkega deželnega zbora se izjavil, da se vlada vedno drži sprave in jo bode pospeševala, kolikor je v njeni moči. Nemci bi radi videli, da bi vlada deželni zbor razpustila, ker se je večina izrekla proti spravi. Vlada po njih želji ne bode ustregla, kakor pišejo njena glasila. Pri novih volitvah bi Staročehe spodrinili Mladočehi, konservativni veleposestniki bi se umaknili ustavovernim, ker bi ne marali osamljeni ostati v zboru. Z Mladočehi se namreč tudi ne marajo pajdašiti, dokler se ne otresejo rusofilskih elementov. V novem deželnem zboru bi sicer bila večina za izvedenje onih delov sprave, za katere ni treba dvetretjinske večine. Bati se je pa, da bi potem Čehi izstopili iz deželnega zbora. Tudi bi se s takim izvedenjem sprave le poostriilo nasprotje mej obema narodnostima na Češkem, kar pa vlada želati ne more. Seveda se vlada boji še nekaj drugega, kar njena glasila naravnost ne povedo. Levica bi postala predznejša, ko bi v češkem deželnem zboru imela večino. Vlade bi ne hotela več podpirati v državnem zboru, če bi ne ustregla vsaki njeni želji. Konservativni veleposestniki s Češkega bi pa tudi dolgo ne ostali v državnem zboru, ko bi se odtegnili deželnemu. Naredili bi tudi tukaj prostor ustavovercem. S tem bi pa državnozborna desnica znatno oslabela in vlada bi se več ne mogla zanašati na njeno podporo. Levica bi porabila gotovo ugoden položaj v to, da izpodrine Taaffeja in spravi na njegovo mesto kacega somišljenika. Levica sedanji vladi odkritosrčno itak ni naklonjena in jej ne nasprotuje samo zaradi tega, ker se je prepričala, da je ne more zvrto glaviti, dokler se položaj ne spremeni. Grof Taaffe tudi dobro pozna levičarje in zatorej ne bode jim na ljubo razpustil deželnega zbora češkega.

Srbija. — Seja srbske skupščine, v kateri se je splošno razpravljala znana Milanova deklaracija, bila je jako burna. Govorilo je mnogo govornikov in skoro vsak vedel je povedati kak mičen prizor iz Milanovega življenja in še posebe iz vedenja proti srbskemu kraljestvu. Naposled se je zakonski načrt vender le vzprejel a z majhno večino. — Ministerstvo še sedaj ni popolneno.

Nemčija. — Množina protestov, ki je dohajala neprenehoma vladi zaradi novega šolskega zakona vender le ni ostala brez vspeha. Cesar sam se je menda izrazil, da se je treba tudi na proteste ozirati. To državnemu kancelarju Capriviju in naučnemu ministru Zedlitzu ni povšeči in ker se kaže, da šolska predloga ne bode vzprejeta nespremenjena, dala sta odstavko. Cesar dosedaj ostavke še ni vzprejel, temveč se je odpeljal na priporočilo zdravnikov na graščino Hubertusstock. Ker se cesar ne misli tako kmalu povrniti v Berlin, v inte-

resu države pa je, da se kriza prej ko mogoče reši, poklical je cesar te dni Caprivija v Hubertusstock, da se ondi zadeva reši. Caprivi je šel tja in pričakovati je v kratkem rešitve glede napominane ministerske krize.

Francija. — Anarhisti, katerih sicer v Franciji ni prav mnogo, začeli so pred par tedni zopet stopati na dan. V štirinajstih dneh zakrivili so kar tri atentate z dinamitom, ki sicer niso Bog ve kake škode napravili, a vsekako velik strah vzbudili. Pravi se, da imajo anarhisti za to veči pogum, ker ni več Constansa v ministerstvu. Policija pridno zasleduje sokrivce in jih je že več tudi zaprla, zbornica pa se posvetuje o načrtu zakona, ki določuje smrtno kazen za atentate z razstrelivi, Carnot in večina poslancev je za zakon.

Rumunija. — Kakor znano, propala je liberalna stranka v Rumuniji popolnoma. Zadnje volitve v narodno zbornico pokazale se očitno, kako malo zaupanja ima ta stranka. Poročila pravijo, da tudi glasila liberalcev izgubljajo veljavo in število naročnikov v toliki meri, da sta dva liberalna lista zaradi prepričlegaš tevila naročnikov že jenjala izhajati. — Kralj daroval je 10.000 frankov za stradajoče na Ruskem.

Obrtnija.

O brušenji in likanji.

(Dalje.)

Čim fineji je bil brus ali tvarina, s katero smo predmet obdelovali, tem gladkeje mu postane površje. Ako hočemo doseči najvišjo stopinjo bleska, moramo rabiti posebna, navlašč za to prirejena sredstva, ki sestojijo iz nezrečeno drobnega prahu. Mineralogija nam podaje nastopne loščilne tvarine v ta namen:

Vapno. Žgano neugašeno vapno je izvrstno gladilo, ako nima v sebi vode in ogljikove kisline. Najboljša sorta je dunajsko vapno (Wienerkalk), katerega prodajajo po špecerijskih prodajalnicah. Dunajsko vapno se na zraku kmalo napije vode in postane manj rabljivo. Zato ga je treba hraniti v zaprtih škatljah, v steklenicah itd. Ako likamo ž njim rumeno med (Messing), ga napojimo z oljem ali oljnato kislino (Oelsäure), pri likanji železa in jekla pa vzamemo vodo ali pa žganje. Navadno vlijemo olja ali žganja na volneno cunjo, potem nasujemo nekoliko vapna nanjo in s tem drgnemo predmet.

Železni oksid, rudeče loščilo, Polierrot, angleška rudeča barva, Englischrot, pariška rudeča barva, Pariserrot, Krokus itd. so imena za jako važen rudninski loščilni prah, naj bode uže natorni ali pa umetni produkt. Natorni železni oksid je znana železna ruda: hematit ali železni sijajnik, tudi rusi železovec imenovan. Rabi sicer za manj fina dela, a prav čestokrat segajo po njem izdelovalci kovinskih predmetov. Za najfineje stvari prirejajo umetni železni oksid. V ta namen treba 17 delov sode raztopiti v 63 delih vode, potem pa raztopino segreti, da vre. Vreli tekočini nadalje počasi pridenemo 10 delov železnega vitrijola in končno še pustimo malo časa povreti. Ko se raztopina ohladi, opazimo na dnu posode zelenkasto-belo maso, ki je ogljikovo kisli železni oksidul. Tekočino odlijemo proč, maso dobro speremo in

na ne prehudi vročini razbelimo. Tedaj je nastal iz oksidula železni oksid, katerega smo iskali.

Železni oksid rabimo z oljem ali pa vinskim cvetom na usnjatih pilah ali z usnjem prevlečenih kolesih; pri manjših delih zadostujejo obrabljene kovinske pile, lipov ali vrbov les; časih vzamemo tudi steklene ploče. Rumena med se z železnim oksidom najlepše zgleda. Barve postanejo lepo rumene in ne tako blede, kakor pri uporabi dunajskega vapna. Pri srebru in zlatu vzamemo vselej žganje ali vinski cvet poleg železnega oksida, katerega natresemo po vrbovem lesu, usnji, klobučini, pa kaki ščeti itd.

Kositarjev pepel (Zinnasche) je tudi jako razširjen rudninski loščilni prah, ki posebno rabi pri likanji jekla. Natrese se na mehke les ali na usnjat jermen, ter namoči z oljem. Naredimo ga lahko sami po nastopnem receptu: 2 dela kositrove soli (Zinnsalz) stopi v 12 delih destilirane vode in 1 del ščavne kisline (Kleesäure) v 6 delih vode. Ko obe tekočini vreta, se zlijeta skupaj. Tedaj nastane bela oborina na dnu; to je treba odločiti, sprati in posušiti. Ko je suha, jo razbelimo v ploščnati posodi, toliko časa pridno mešaje, da več ne tli. (Dalje nasl.)

Obrtnijske raznoterosti.

Zarujavele vijake polijamo s petrolejem ali pa s salmijakom, da se omeče in da jih moremo izvleči. Jako dobro sredstvo, da vijaki ne rujavé, je grafitovo mazilo (Grafitfatschmiere). Ako vijak pred uporabo pomažemo s to tvarino, nikdar ne zarujavi, če tudi vplivata nanj voda in pare. Tudi za lesene vijake priporočajo grafitovo mazilo kot najboljši pripomoček, da se ne primejo in da jih zmirom lahko odvijamo in privijamo.

Izdelovanje vžigalnih klinčkov na Ruskem se vrši v 290 fabrikah. Vsaka tovarna izdelava povprečno na 493 milijonov klinčkov. Večina tovarnih izdeluje fosforove klinčke. Navadnih žvepljenih klinčkov se pridela najmanj in sicer komaj 100 milijonov. Najbolj priljubljene škatlje so one, ki imajo po 75 klinčkov v sebi.

Delavske plače v Perziji. V Perziji zasluži na dan (poročilo iz leta 1891) ob svojem:

mizarski pomočnik	53	krajcarjev
tesarski	50	"
kovaški	46	"
navaden dninar	25	"

Pri teh nizkih zaslužkih so pa tudi cene živil jako majhne. Funt kruha n. pr. velja 1—2 krajcarja, funt koštrunovega mesa 6 krajcarjev.

Kmetijstvo.

Ulnjak.

Divje čebele žive navadno v temnih, senčnatih gozdih, posebno gledajo na to, da solnce ne obseva izhoda njih bivališča. Čebela rada dela na solnci, stanuje pa v senci. Na to bi se morali ozirati tudi čebelarji. Gledati bi morali na to, da luknje, skozi katere odhajajo čebele iz panjev, niso preveč na solnci. Solnčni žarki